

Monitro Cydraddoldeb 2011/12 i 2013/14

**Dadansoddiad o nodweddion
staff a myfyrwyr
mewn Sefydliadau Addysg Uwch yng Nghymru
ar gyfer blynyddoedd academiaidd
2011/12 i 2013/14**

Oni nodir fel arall, mae'r holl gymariaethau ar gyfer myfyrwyr neu staff mewn Sefydliadau Addysg Uwch (SAU) yng Nghymru ar gyfer y cyfnod 2011/12 i 2013/14.

Monitro Oedran

Myfyrwyr

- Roedd cynnydd yn nifer y myfyrwyr 19 oed (1 y cant), 20 oed (0.7 y cant), a 21 i 24 oed (2.7 y cant). Ar y cyfan, roedd gostyngiad yng nghyfanswm nifer y myfyrwyr dros y cyfnod (1.8 y cant). Yn SAU y DU, roedd gostyngiad mewn ffigurau ym mhob categori oedran, gyda chyfanswm nifer y myfyrwyr yn cwmpo 6.7%. Y gostyngiad cyfrannol mwyaf mewn SAU yng Nghymru oedd y rhai 18 oed ac iau (- 6.3 y cant) a'r rhai 30 oed a hŷn (- 16.8 y cant) mewn SAU yn y DU.
- Roedd cyfran y myfyrwyr o oedran anhysbys yn llai na 0.05 y cant ym mhob blwyddyn, gyda 43 yn unig o fyfyrwyr o oedran anhysbys yn 2013/14.

Staff

- Roedd cynnydd canrannol i wyth allan o'r deg grŵp oedran o staff academiaidd. Y cynnydd mwyaf oedd ymhlith y rhai 65 oed a hŷn ac yna'r grŵp 24 oed ac iau, lle y gwelwyd cynnydd 40 y cant a 15 y cant yn y drefn honno. Bu gostyngiad mewn dau gategori oedran: cwmpodd y rhai 40 i 44 oed gan 3 y cant a gostyngodd y rhai 60 i 64 oed gan 6 y cant.
- Ar gyfer yr holl staff, bu cynnydd yn nifer y staff mewn dau gategori oedran yn unig, y rhai 30 i 34 oed a'r rhai 65 oed a throsodd, a gynyddodd gan 2 y cant a 21 y cant yn y drefn honno. Gwelwyd y gostyngiad mwyaf yn y grwpiau 24 oed ac iau a 60 i 64 oed, a ostyngodd 30 y cant ac 13 y cant yn y drefn honno.
- Ar gyfer y staff ar gontractau annodweddiadol, roedd gostyngiadau mawr ar gyfer mwyafrif y grwpiau oedran i staff academiaidd a'r holl staff, a'r unig gynnydd a welwyd oedd yn nifer y staff academiaidd 24 oed ac iau, a gododd 1.4 y cant.
- Ar gyfer staff ar gontractau nad ydynt yn annodweddiadol, bu cynnydd ym mwyafrif y grwpiau oedran ar gyfer staff academiaidd a'r holl staff, gyda'r unig ostyngiad i'w weld yn nifer yr holl staff 60 i 64 oed, gyda gostyngiad gan 7 y cant. Gwelwyd y cynnydd mwyaf mewn canrannau yn nifer y staff academiaidd 65 oed a hŷn a 24 oed ac iau, a'r holl staff 65 oed a hŷn, gyda 61 y cant, 43 y cant a 41 y cant yn y drefn honno.

Monitro Anabledd

Caiff myfyrwyr sy'n dechrau ar neu ar ôl 1 Awst 2010 eu categoreiddio'n wahanol i'r rhai sy'n dechrau cyn 1 Awst 2010, felly dylid bod yn ofalus wrth wneud cymariaethau ar draws y cyfnod. Mae mwy o wybodaeth am hyn i'w gweld yn adran y nodiadau technegol.

Myfyrwyr

- Yn 2013/14, roedd 14,666 o fyfyrwyr anabl yn astudio yn SAU Cymru (10 y cant o'r holl fyfyrwyr). Mae gan bron i hanner o'r rhai sydd ag anabledd anabledd dysgu penodol fel dyslecsia, dyspracsia neu anhwylder diffyg canolbwytio (gorfywiogrwydd).
- Bu cynnydd gan 58% yn nifer y myfyrwyr a wnaeth ddatgan bod ganddynt gyflwr iechyd meddwl fel iselder, sgitsoffrenia neu anhwylder gorbryder, a bu cynnydd gan 40% yn nifer y myfyrwyr a wnaeth ddatgan bod ganddynt nam cymdeithasol/cyfathrebu fel syndrom Asperger neu anhwylder arall ar y sbectrwm awtistig.
- Cynyddodd nifer y myfyrwyr sy'n derbyn Lwfans i Fyfyrwyr Anabl gan 11 y cant, cynyddodd nifer y myfyrwyr anabl hefyd gan 11 y cant, ac nid oedd llawer o newid yng nghyfanswm nifer y myfyrwyr. Mae hyn yn awgrymu bod nifer y myfyrwyr sy'n derbyn Lwfans i Fyfyrwyr Anabl bellach yn gymesur â nifer y myfyrwyr sy'n datgan eu bod yn anabl. Fodd bynnag, rhaid nodi bod y newidiadau i'r dull o gofnodi anabledd ers 2010/11 yn cael effaith ar nifer y myfyrwyr sy'n datgan eu bod yn anabl, wrth i'r categorïau anabledd gwmpasu mwy o gyflyrau nac yn y gorffennol, ac wrth i'r cyfle i wrthod darparu gwybodaeth gael ei ddileu i fyfyrwyr sy'n dechrau ar neu ar ôl 1 Awst 2010 – gweler y nodiadau technegol am fwy o wybodaeth.
- Gostyngodd nifer y myfyrwyr yr oedd gwybodaeth am eu hanabledd wedi'i gwrthod/ddim yn hysbys/heb ei gofyn gan 100 y cant (o 37 i 0). Mae hyn oherwydd bod y cyfle i wrthod darparu gwybodaeth i fyfyrwyr sy'n dechrau ar neu ar ôl 1 Awst 2010 wedi'i ddileu, fel y nodwyd uchod.
- Mae cyfran y myfyrwyr anabl sy'n hawlio Lwfans i Fyfyrwyr Anabl mewn SAU yng Nghymru yn parhau i fod yn uwch na'r gyfran yn SAU y DU yn gyffredinol.

Staff

- Cynyddodd nifer y staff academaidd a wnaeth ddatgan anabledd gan 17 y cant o 488 i 573.
- Nid oes unrhyw gynnydd sylweddol yn nifer yr holl staff a wnaeth ddatgan anabledd (llai nag 1 y cant).
- Cododd nifer y staff **academaidd** ar gontractau nad ydynt yn annodweddiadol a wnaeth ddatgan anabledd 17 y cant o 401 i 471, tra bod nifer yr **holl** staff ar gontractau nad ydynt yn annodweddiadol a wnaeth ddatgan anabledd wedi codi 10 y cant o 1,064 i 1,175.
- Roedd nifer y staff **academaidd** ar gontractau annodweddiadol a wnaeth ddatgan anabledd wedi codi 17 y cant o 87 i 102, tra bod nifer yr **holl** staff ar gontractau annodweddiadol a wnaeth ddatgan anabledd wedi gostwng 46 y cant o 220 i 119.
- Yr anabledd mwyaf cyffredin i staff (academaidd a'r holl staff) yw salwch neu gyflwr iechyd hirdymor.
- Roedd nifer y staff na wnaethant/a wrthododd ddarparu gwybodaeth am anabledd wedi gostwng 45 y cant o 1,447 i 795 ar gyfer staff academaidd a 40 y cant o 2,441 i 1,467 ar gyfer yr holl staff. Mae'r gostyngiadau hyn yn fwyaf tebygol o fod yn ganlyniad i newid yng nghanllawiau cofnod staff HESA yn 2012/13 i godio staff nad yw'n hysbys p'un a oes ganddynt anabledd fel 'dim anabledd hysbys'.
- Roedd nifer y staff na wnaethant/a wrthododd ddarparu gwybodaeth am anabledd wedi cynyddu 310 y cant ar gyfer staff academaidd ar gontractau nad ydynt yn annodweddiadol a 340 y cant ar gyfer yr holl staff ar gontractau **nad ydynt yn annodweddiadol**. Roedd hyn yn bennaf oherwydd i ddau sefydliad ail-arolygu staff yn 2012/13, a thargedwyd staff sy'n cael eu talu fesul awr yn benodol. Mae ail-arolygu staff yn golygu y byddai nifer uwch o wrthodiadau, oherwydd y byddai staff nad yw eu hanabledd yn hysbys yn cael eu cofnodi fel 'dim anabledd hysbys' o 2012/13 ymlaen.
- Ar gyfer contractau **annodweddiadol**, roedd nifer y staff na wnaethant/a wrthododd ddarparu gwybodaeth ynghylch anabledd wedi gostwng 95 y cant ar gyfer staff academaidd a 96 y cant ar gyfer yr holl staff. Roedd hyn yn bennaf oherwydd gostyngiad arbennig o fawr yn nifer y staff ar gontractau annodweddiadol yn 2012/13 mewn un SAU.

Monitro Ethnigrwydd

Myfyrwyr

- Roedd cynnydd yn nifer y myfyrwyr ym mhob grŵp lleiafrifoedd ethnig ar wahân i grwpiau Indiaidd (- 1.5%) a Tsieineaidd (- 5.6%). Y grwpiau lle y bu'r cynnydd cyfrannol mwyaf yn nifer y myfyrwyr oedd Eraill (21.5%), Du Affricanaidd (17.8%), a Phacistanaid (17.1%).
- Roedd nifer y myfyrwyr lle nad oedd gwybodaeth am ethnigrwydd yn hysbys, neu lle'r oedd wedi'i gwrthod, wedi cynyddu 3.2 y cant o 2,647 i 2,731.
- Yn 2013/14, roedd cyfran y myfyrwyr sy'n huanu o Gymru o bob cefndir lleiafrif ethnig (ar wahân i Tsieineaidd) yn SAU Cymru yn uwch na'r cyfrannau hyn ym mhoblogaeth cyfrifiad Cymru. Roedd cyfran y myfyrwyr sy'n huanu o'r DU o bob cefndir lleiafrif ethnig yn SAU y DU yn llai na'r cyfrannau hyn ym mhoblogaeth cyfrifiad y DU.
- Yn 2013/14, mae cyfran y myfyrwyr sy'n huanu o'r DU o gefndiroedd lleiafrif ethnig gyda'i gilydd yn uwch na phoblogaeth bwysedig cyfrifiad y myfyrwyr yn y DU, tra bod cyfran y myfyrwyr sy'n huanu o Gymru o gefndiroedd lleiafrif ethnig gyda'i gilydd yn is na phoblogaeth bwysedig cyfrifiad y myfyrwyr yn y DU.

Staff

- Roedd cyfran yr holl staff o bob cefndir lleiafrif ethnig yn is na'r cyfrannau hyn ym mhoblogaethau Cymru a'r DU ac eithrio staff Tsieineaidd a staff o gefndiroedd lleiafrif ethnig eraill a oedd yn fwy na'r boblogaeth ym mhoblogaeth cyfrifiad Cymru.
- Roedd cyfran y staff academaidd o bob cefndir lleiafrif ethnig yn is na'r cyfrannau hyn ym mhoblogaeth cyfrifiad y DU ac eithrio staff academaidd Tsieineaidd a staff o gefndiroedd lleiafrif ethnig arall.

Monitro Rhyw

- Yn ystod y cyfnod, ni fu unrhyw newidiadau sylweddol i batrwm rhyw y rhan fwyaf o ymgeiswyr, myfyrwyr, staff academiaidd, a'r holl staff.

Myfyrwyr

- Roedd y gyfran o ymgeiswyr benywaidd yn SAU y DU a myfyrwyr benywaidd yn SAU Cymru a'r DU yn fwy na'r gyfran o ferched ym mhoblogaeth y cyfrifiad sy'n 16 oed a hŷn.

Staff

- Roedd y gyfran o staff academiaidd benywaidd yn SAU Cymru yn is na'r gyfran o ferched ym mhoblogaeth y cyfrifiad sy'n 16 oed a hŷn ac yn weithgar yn economaidd.
- Roedd y gyfran o staff benywaidd yn SAU Cymru yn fwy na'r gyfran o fenywod ym mhoblogaeth y cyfrifiad sy'n 16 oed a hŷn ac yn weithgar yn economaidd.
- Mae 54 y cant o'r staff academiaidd yn wrywaidd, ond dim ond 46 y cant o gyfanswm yr holl staff sy'n wrywaidd.
- Roedd y gyfran o staff academiaidd gwrywaidd a'r holl staff gwrywaidd yn SAU Cymru a oedd ar gcontractau annodweddiadol yn is na'r gyfran o wrywiaid ym mhoblogaeth y cyfrifiad.
- Roedd llai o staff academiaidd benywaidd nag o staff academiaidd gwrywaidd ar gcontractau nad ydynt yn annodweddiadol.

Nodiadau Technegol

Poblogaeth

Ym mhob achos mae'r data wedi'i leihau i gyfrif pennau, hynny yw, bydd aelod o staff sydd â mwy nag un contract ond yn cael ei gyfrif unwaith, a bydd myfyriwr sydd â mwy nag un cofrestriad ond yn cael ei gyfrif unwaith.

Mae data'r boblogaeth wedi cael ei gynnwys o gyfrifiad 2011

Staff

Er mwyn dadansoddi ethnigrwydd staff, y boblogaeth a ddefnyddir yw staff y DU yn unig. Ar gyfer yr holl ddadansoddiadau eraill, caiff yr holl staff eu defnyddio.

Myfyrwyr

Mae'r dadansoddiad hwn yn cynnwys myfyrwyr unigol, a nodwyd ar gofnod myfyrwyr yr Awdurdod Safonau Addysg Uwch (HESA), sydd wedi'u cyfrif ym mhoblogaeth y sesiwn, hynny yw, myfyrwyr sy'n weithredol o fewn y flwyddyn academiaidd, ac eithrio myfyrwyr segur, myfyrwyr sy'n dod i mewn a myfyrwyr cyfnewid, myfyrwyr sy'n astudio y tu allan i'r DU ar gyfer y rhaglen astudio gyfan, myfyrwyr sy'n cwblhau gwaith ymchwil a myfyrwyr sabothol.

Ar gyfer dadansoddi'r myfyrwyr yn ôl oedran a rhyw, mae'r boblogaeth yn cynnwys yr holl fyfyrwyr.

Ar gyfer dadansoddi anabledd myfyrwyr, yn ogystal, dim ond y myfyrwyr hynny a gofnodwyd ar y cofnod llawn o fyfyrwyr sydd wedi cael eu cynnwys. Ar gyfer dadansoddi ethnigrwydd myfyrwyr, myfyrwyr sy'n dod o'r DU yn unig, dim ond y cofnod llawn o fyfyrwyr a gynhwyswyd. Caiff y cofnod llawn o fyfyrwyr ei ddefnyddio am nad yw anabledd ac ethnigrwydd wedi'u cynnwys ar y cofnod llai o fyfyrwyr, a ddefnyddir ar gyfer mathau penodol o fyfyrwyr lle mae is-set o'r wybodaeth sy'n ofynnol gan y cofnod llawn o fyfyrwyr yn cael ei gadw. Mae myfyrwyr sy'n dod o'r DU wedi cael eu dewis ar gyfer dadansoddi ethnigrwydd myfyrwyr am nad yw'n orfodol cofnodi ethnigrwydd i fyfyrwyr nad ydynt yn dod o'r DU.

Ffrâm codio anabledd

Yn 2010/11, gwnaeth HESA newidiadau i'r maes anabledd yng nghofnod myfyrwyr HESA ar gyfer myfyrwyr a ddechreuodd ar neu ar ôl 1 Awst 2010. Mae'r rhain yn unol â'r ffrâm codio a gyflwynwyd gan y Comisiwn Hawliau Anabledd.

Yn ogystal â'r newidiadau i'r math o anabledd a gynhwyswyd yn y ffrâm, nid yw bellach yn bosibl i fyfyrwyr sy'n dechrau ar neu ar ôl 1 Awst 2010 wrthod datgelu gwybodaeth am anabledd. Hynny yw, mae'r meysydd canlynol ond ar gael i fyfyrwyr a ddechreuodd cyn 1 Awst 2010:

- 97 - Gwybodaeth wedi'i gwrthod
- 98 - Gwybodaeth heb ei chasglu
- 99 - Ddim yn hysbys

Caiff myfyrwyr a ddechreuodd cyn 1 Awst 2010 eu codio i ffrâm wahanol ar gyfer myfyrwyr a ddechreuodd ar neu ar ôl 1 Awst 2010. Caiff y ddwy ffrâm codio eu cyfuno fel a ganlyn:

Myfyrwyr sy'n dechrau ar neu ar ôl 1 Awst 2010	Myfyrwyr sy'n parhau â'u hastudiaethau
51 - Anabledd dysgu penodol fel dyslecsia, dyspracsia neu anhwylder diffyg canolbwytio	11 - Anhawster dysgu penodol e.e. dyslecsia
53 - Nam cymdeithasol/cyfathrebu fel syndrom Asperger/ anhwylder arall yn y spectrwm awtistig	10 - Anhwylder yn y Spectrwm Awtistig
54 - Salwch neu gyflwr iechyd hirdymor fel cancer, HIV, diabetes, clefyd cronig y galon neu epilepsi	07 - Anabledd na ellir ei weld, e.e. diabetes, epilepsi, asthma
55 - Cyflwr iechyd meddwl fel iselder, sgitsoffrenia neu anhwylder gorbryder	06 - Anawsterau iechyd meddwl
56 - Nam corfforol neu broblemau symudedd, fel anhawster i ddefnyddio'r breichiau, neu'n defnyddio cadair olwyn neu faglau	04 - Defnyddio cadair olwyn/ anawsterau symudedd
57 - Byddar neu nam difrifol ar y clyw	03 - Byddar / nam ar y clyw
58 - Dall neu nam difrifol ar y golwg heb ei gywiro gyda sbectol	02 - Dall/ rhannol ddall

Yn ogystal, mae myfyrwyr a ddechreuodd cyn 1 Awst 2010 sydd wedi'u codio fel 05 - Cymorth gofal personol, wedi cael eu cynnwys yng nghategori 96 - Anabledd, nam neu gyflwr meddygol nad yw wedi'i restru uchod.

I gael gwybodaeth bellach, cyfeiriwch at y maes DISABLE yn llawlyfr codio cofnod myfyrwyr HESA 2013/14:

www.hesa.ac.uk/index.php?option=com_studrec&task=show_file&mnl=12051&href=a^ ^DISABLE.html

Anhysbys - Diffiniadau HESA

Staff

- Ethnigrwydd yn anhysbys – defnyddir ar gyfer staff lle nad yw'r ethnigrwydd yn hysbys, gellir ei ddefnyddio I staff nad ydynt yn gwybod eu hethnigrwydd, e.e. staff sydd wedi cael eu mabwysiadu.
- Ethingrwydd wedi'i wrthod - defnyddir ar gyfer staff a wnaeth wrthod ddarparu'r wybodaeth

- Anabledd heb ei ddarparu - ar gyfer 2011/12 dyma lle na ddarparwyd gwybodaeth. Mae newid yng nghanllawiau 2012/13 a 2013/14 HESA ar gyfer cofnodi staff yn golygu lle na wyddys p'un a oes gan aelod o staff anabledd fe'u cofnodir fel 'dim anabledd hysbys', a dim ond achosion o wrthod nodi anabledd sy'n cael eu cyfrif yma.
- Oedran yn anhysbys - pob achos lle mae'r dyddiad geni ar goll, neu pan fydd y dyddiad geni yn golygu mai'r oedran a gyfrifir yw 0.
- Rhyw anhysbys - pob achos lle mae'r rhyw yn anhysbys yn nata 2010/11 a 2011/12. Mae newid o ran defnyddio'r maes 'rhyw cyfreithiol' yn golygu nad yw rhyw anhysbys bellach yn opsiwn o 2012/13.
- Rhyw amhenodol - ni ellir dosbarthu'r aelod o staff fel gwryw na benyw. Ni ddylid ei ddefnyddio yn lle 'Ddim yn hysbys'. Mae'n nodi'r rhai sy'n 'rhyngrywiolyn' ac nid yw'n gysylltiedig o gwbl â 'thrawsrywiol'. Mae hyn ar gael ar gyfer data a gasglwyd yn 2010/11 a 2011/12 ond mae newid i ddefnyddio'r maes 'rhyw cyfreithiol' yn golygu nad yw rhyw amhenderfynadwy bellach yn opsiwn o 2012/13.

Myfyrwyr

- Ethnigrwydd wedi'i wrthod - yn cynnwys yr holl achosion lle y gofynnwyd am wybodaeth ond na chafodd ei darparu ar gyfer data 2011/12. O 2012/13 mae newid yn y canllawiau yn nodi bod y maes hwn yn cael ei ddefnyddio pan mae myfyriwr wedi gwrthod yn glir i ddarparu'r wybodaeth.
- Ethnigrwydd yn anhysbys - defnyddir ar gyfer yr holl achosion eraill lle nad yw'r ethnigrwydd yn hysbys yn 2011/12. Mae canllawiau ar gyfer 2012/13 a 2013/14 yn nodi y gellir defnyddio'r maes hwn pan nad yw myfyriwr wir yn gwybod ei ethnigrwydd, er enghraifft unigolion a fabwysiadwyd.
- Anabledd wedi'i wrthod - defnyddir ar gyfer yr holl achosion lle mae myfyriwr wedi gwrthod darparu'r wybodaeth am anabledd ar gyfer y myfyrwyr hynny a ddechreuodd cyn 1 Awst 2010.
- Anabledd heb ei ganfod - defnyddir ar gyfer myfyrwyr s'n parhau â'u hastudiaethau mewn achosion lle nad yw'r sefydliad yn meddu ar y wybodaeth eisoes ar gyfer y myfyrwyr hynny a ddechreuodd cyn 1 Awst 2010.
- Anabledd yn anhysbys - yn cynnwys yr holl achosion lle y gofynnwyd am wybodaeth ond na chafodd ei darparu ar gyfer y myfyrwyr hynny a ddechreuodd cyn 1 Awst 2010.
- Lwfans Myfyriwr Anabl ddim yn hysbys/heb ei ganfod - yn cynnwys achosion lle mae gan y myfyriwr anabledd ond nad yw'n hysbys a yw'n derbyn Lwfans Myfyriwr Anabl ai peidio

- Oedran yn anhysbys - pob achos lle mae'r dyddiad geni ar goll, neu pan fydd y dyddiad geni yn golygu mai'r oedran a gyfrifir yw 0.

Anabledd

Ers 1996, ni fu unrhyw gofrestrriad mewn perthynas ag anabledd. Caiff anabledd ei gofnodi ar sail hunanasesiad yr aelod o staff neu'r myfyriwr.

Mae'r myfyrwyr sy'n derbyn Lwfans Myfyrwyr Anabl yn dod o'r DU yn unig.

Oedran

Oedran yw oedran y myfyriwr neu'r aelod o staff ar 31^{ain} Awst o fewn y flwyddyn academaidd.

Yn byw yn y DU

Yn cynnwys myfyrwyr sy'n byw yn yr Alban, Lloegr, Gogledd Iwerddon, Cymru, Ynysoedd y Sianel ac Ynys Manaw.

Niferoedd bach

Pan fydd y niferoedd absoliwt mewn categori yn isel, gall newidiadau bach mewn niferoedd mewn categorïau o'r fath arwain at wahaniaethau canran mawr. Mae hyn yn broblem wrth fonitro ethnigrwydd ac anabledd staff mewn rhai achosion.

Gwahaniaethau o gymharu â ffynonellau data eraill

Cyhoeddiadau HESA

Bydd y data am staff a ddarparwyd yn y dadansoddiad hwn yn wahanol i'r data a gyhoeddwyd gan HESA, sy'n eithrio staff ar gontractau annodweddiadol, sydd ond yn cyfrif y contractau hynny sy'n weithredol ar 1 Rhagfyr, ac sy'n cyfrif cofnodion cyfwerth â pherson llawn.

Bydd y data am fyfyrwyr a ddarparwyd yn y dadansoddiad hwn yn wahanol i'r data a gyhoeddwyd gan HESA, sy'n cyfrif myfyrwyr yn y boblogaeth gofrestru safonol, nid cyfrif pennau. Mae'r boblogaeth gofrestru yn debyg i'r boblogaeth sesiwn, ond mae'n cyfrif cofrestrïadau unwaith am bob blwyddyn o raglen astudio, yn hytrach nag ar gyfer bob blwyddyn academaidd yr oeddent yn weithredol.

Diffinio annodweddiadol

Nodwyd y diffiniad o 'annodweddiadol' yn Yr Adran Masnach a Diwydiant:

'Defnyddir y term 'annodweddiadol' i ddisgrifio trefniadau gweithio nad ydynt yn barhaol, sy'n cynnwys cydberthnasau cymhleth a/neu sy'n cynnwys gwaith i ffwrdd o oruchwyliaeth y darparwr gwaith arferol. Gall gradd o hyblygrwydd ar gyfer y darparwr gwaith a'r gweithiwr fod yn nodweddiad o hyn, a gallant

gynnwys cydberthynas drionglog sy'n cynnwys asiant. Gellir eu cyferbynnu â contract gwaith parhaol, llawn amser rhwng dau barti, lle mae un yn gweithio oriau safonol o dan reolaeth y llall a gellir ond dod â'r contract i ben os ceir cwyn ddifrifol neu drwy roi rhybudd. Gall trefniadau annodweddiadol olygu nad oes rhwymedigaeth gilyddol rhwng y darparwr gwaith a'r gweithiwr y tu hwnt i neu o fewn cyfnod o waith neu aseiniad a gall hefyd olygu cydberthnasau cymhleth rhwng y gweithiwr, asiant sy'n talu a/neu'n cyflenwi'r gweithiwr a'r pennaeth, y mae'r gweithiwr yn atebol iddo o bosibl. Fodd bynnag, mae'n bwysig cydnabod y gallai gweithwyr annodweddiadol fod yn gyflogeion yn aml iawn.'

Yn ogystal â'r diffiniad hwn gan yr Adran Masnach a Diwydiant, lluniwyd canllaw penodol gan AU. Mae contractau annodweddiadol yn bodloni un neu fwy o'r amodau canlynol:

- Maent yn para llai na phedair wythnos yn olynol - sy'n golygu nad oes angen datganiad o delerau ac amodau.
- Maent ar gyfer tasgau un tro/tymor byr - er enghraifft, ateb y ffôn yn ystod y cyfnod clirio, cynnal arddangosfa, trefnu cynhadledd. Nid oes rhwymedigaeth gilyddol rhwng y darparwr a'r gweithiwr y tu hwnt i gyfnod y gwaith neu'r prosiect. Mewn rhai achosion telir ffi sefydlog ar gyfer y darn o waith nad yw'n gysylltiedig â'r oriau / amser a dreuliwyd.
- Maent yn cynnwys gwaith i ffwrdd o oruchwyliaeth y darparwr gwaith arferol - han o gynlluniau cwmnïau addysgu na goruchwyliaeth addysgu ac ymchwil sy'n gysylltiedig â darparu addysg dysgu o bell.
- Maent yn cynnwys cryn dipyn o hyblygrwydd, mewn contract yn aml, i weithio ar sail 'fel bo'r angen' - er enghraifft, arlwyo ar gyfer cynadleddau, cenhadon myfyrwyr, arddangoswyr.